

Sian SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Ajankohtaista vammaispalveluista

24.4.2024 Joensuun vammaisneuvosto

Palvelupäällikkö Kristiina Räsänen

Asumisen tuki

Asumisen tuki

Sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut

- Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat: tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen.

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

- Palveluasuminen on subjektiivinen oikeus vaikeavammaiselle henkilölle, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Kehitysvammalain mukaiset asumispalvelut

- Kehitysvammalakea sovelletaan silloin, kun henkilö ei täytä vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen saamisen edellytyksiä. Kehitysvammalain mukaiset palvelut eivät edellytä vaikeavammaisuutta.

Asumisen tuki

Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen

- Vaikeavammaisena pidetään asiakasta, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.
- Mitään vammaisryhmää ei voida sulkea säännöksen soveltamisen ulkopuolelle. Palveluasuminen voidaan myöntää myös lapselle.
- Palveluasumista ei ole velvollisuutta järjestää vaikea- ja monivammaisille henkilöille, joiden vaikean vamman tai sairauden vuoksi riittävää huolenpitoa ei ole mahdollista turvata avohuollon toimenpitein esim. sairaanhoidollinen osaaminen.
- Palveluasuminen voidaan järjestää asiakkaan kodissa, asumisyksikössä tai ryhmäkodissa (ympäri vuorokautinen tai yhteisöllinen asumispalvelu).

Asumisen tuki

Vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen sisältö ja toteuttaminen

- Asiakkaan avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden kokonaisuudessa.
- Palvelujen käyttäjän näkökulmasta keskeistä on palvelujen riittävyys ja sopivuus, palvelukokonaisuuden saumattomuus ja asiakaslähtöisyys.
- Palveluasumisen mahdollistamiseksi asuntoon voidaan tehdä muutostöitä tai hankkia erilaisia laitteita esim. turvapuhelin.
- Palvelut voidaan järjestää muun muassa; henkilökohtaisena apuna, kotihoitona, omaishoidon tuella, kotisairaanhoidon avulla, yhdistämällä näitä tukimuotoja ja tarvittaessa luomalla yksilöllisiä palveluratkaisuja.
- Palveluasuminen on aina asiakkaalle maksuton kokonaisuus, vaikka se muodostuisi eri lakien perusteella järjestettävistä, erillisinä palveluina toteutettuna maksullisista palveluista.

Asumisen tuki kehitysvammalain perusteella

- Asumispalvelut on järjestettävä myös kehitysvammaiselle henkilölle vammaispalvelulain mukaisena palveluasumisena, mikäli hän täyttää palvelun myöntämisen edellytykset.
- Jos muiden lakien mukaiset palvelut eivät ole riittäviä ja sopivia, asiakkaan asumispalvelu on järjestettävä erityishuoltona kehitysvammalain perusteella.
- Asumisen järjestämisen edellytyksenä ei ole vaikeavammaisuus, vaan oikeus asumispalveluun kehitysvammalain perusteella.
- Laissa ei ole ikärajaa, vaan palveluja tulee järjestää kaikenikäisille kehitysvammaisille yksilöllisen tarpeen perusteella.
- Asumisen järjestämisen sisältöä ei ole säännelty kehitysvammalaissa, mutta laitoshoidon viimesijaisuuden periaate mainittu. Lakiin on myös lisätty itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevat säännökset, jotka ovat velvoittavia.
- Palvelun järjestämistavasta ja sisällöstä täytyy sovitaan erityishuolto-ohjelmassa.

Asumisen tuen rajapinnat

- **Henkilökohtainen apu ja asumispalvelu**

- Palveluasuminen ja henkilökohtainen apu ovat luonteeltaan erilaisia. Henkilökohtainen apu auttaa vammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan kodin ulkopuolella ja asumispalvelun asumispalveluun kuuluvassa kokonaisuudessa.
- Huomioitava rajoittamiseen liittyvät asiat.

- **Päiväaikainen toiminta (päivätoiminta, työ,- ja avotyötoiminta) ja asumispalvelu**

- Asumisen tuen asiakkaat osallistuvat päiväaikaiseen toimintaan 1-5 vrk/vk.
- Päivätoiminta vahvistaa asiakkaiden elämänlaatua, sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa omatoimisen elämän valmiuksia.

Liikkumisen tuki ja sosiaalityön- ja sosiaaliohjauksen asiakastyytyväisyyskyselyt

Liikkumisen tuen (Shl ja Vpl) ja sosiaalityön- ja sosiaaliohjauksen asiakastyytyväisyyskyselyt

- Palautekyselyyn voi vastata joko paperilomakkeella tai sähköisesti verkossa.
- Palautekyselyt ja kyselyn palautuskuoret on lähetetty postitse. Kyselyihin vastataan nimettömänä ja saatu asiakaspalaute käsitellään luottamuksellisesti.
- Kyselyyn vastaamiseen on mahdollista saada myös tukea. Tuetussa vastaamisessa auttaa Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen Sinja Ylisiurua puhelinnumerossa 046 659 4805. Numero palvelee maanantaisin ja tiistaisin klo 9–11 ja klo 13–16 (pois lukien 6.–7.5.).
- Kyselyyn pääsee vastaamaan verkossa osoitteessa: <https://link.webropol.com/s/vp2024>. Kysely on avoinna 24.5.2024 saakka.
- Asiakaskyselyjen tulokset saatavissa kesäkuussa.

STM pyytää lausuntoja vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista

Lausunnot pyydetään toimittamaan 31.5.2024

Lainsäädännön soveltamisalan tarkennuksen tavoitteet;

- turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus,
- hyvinvointialueiden mahdollisuus rahoittaa uudistus,
- säilyttää vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina,
- pyrkiä varmistamaan lain yhtenäinen soveltaminen ja yhdenvertainen palvelujen saanti eri alueilla,
- varmistaa asiakkaiden tarkoituksenmukainen ohjautuminen eri lainsäädännön mukaisiin palveluihin palvelutarpeen arvioinnin perusteella,
- tavoitteena on, ettei hyväksytyn vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin tapahtuisi sellaista siirtymistä, joka johtuu muista syistä kuin asiakkaan vammaispalveluita koskevasta välttämättömästä palvelutarpeesta,
- asiakkaan palveluntarve ratkaistaan ensisijaisen lainsäädännön, kuten sosiaalihuoltolain mukaisesti,
- esitysluonnoksen mukaan vammaispalvelulain perusteella järjestettäisiin palveluita vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä.

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön 2 §

- Vpl erityispalvelut jatkossa vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä.
- **Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä. Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisen lainsäädännön perustella. Maksuttomuus ei ole peruste viimesijaisen lainsäädännön määräytymisessä.**
- Vpl lain perusteella järjestetään palveluita vammaiselle henkilölle vain, **jos hänelle ei ole järjestettävissä palveluita ensisijaisen lainsäädännön mukaan ja hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.**
- Ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestettävistä sosiaali- ja terv.huollon palveluista voidaan periä asiakasmaksulain mukainen maksu. Asiakasmaksulain 11 §:n mukaisesti maksun alentaminen, perimättä jättäminen, jos maksu estää tai vaikeuttaa vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai huollolliset perusteet.

Vammaispalveluista perittävät maksut 38 §

- Vammaispalvelujen erityispalveluista perittävistä maksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa.
- Lisätään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:
 - Asiakkaan edun arvioinnissa ei oteta huomioon palvelusta määrättävää maksua. Sosiaalipalveluista perittävistä maksuista säädetään erikseen.

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan henkilöön (vammainen henkilö), jonka:

1) vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite on pitkäaikainen tai pysyvä;

2) vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa; ja

3) itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä tämän lain mukaisia palveluita.

Tämän lain perusteella järjestetään vammaisen henkilön tavanomaisessa elämässä tarvitsemia erityispalveluita, jos hän ei saa yksilöllisen tarpeensa mukaisia ja sopivia palveluita sosiaalihuoltolain (1301/2014), terveydenhuoltolain (1326/2010), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun lain perusteella.

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa säädetään erityispalveluiden järjestämisestä niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä.

Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun lain perusteella.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tämän lain perusteella järjestetään palveluita vammaiselle henkilölle vain, jos hänelle ei ole järjestettävissä palveluita ensisijaisen lainsäädännön mukaan ja hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.

Ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestettävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksu siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) säädetään.

Sen lisäksi mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:ssä on säädetty maksun perimättä jättämisestä tai määrätyn maksun alentamisesta, ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestetyistä palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä, perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää tai vaikeuttaa oleellisesti vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Kehitysvammaisten työtoiminta 27 §

Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta 27 §

- Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitetulla kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus osallistua työtoimintaan, jos sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:n perusteella järjestetty työtoiminta tai 27 d §:n mukainen työllistymistä tukeva toiminta ei vastaa kehitysvammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.
- Työtoiminnan tarkoitus on tukea kehitysvammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistää hänen pääsyä työelämään. Työtoiminnalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön omia vahvuuksia työelämään osallistumisessa.
- Työtoimintaan osallistuvalla kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus saada maksuttomat matkat työtoimintaan, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Työtoimintaan sovelletaan, mitä sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:n 3 momentissa säädetään. *Työtoimintaan sovelletaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §. Vammaisten henkilöiden työtoiminnalla tarkoitetaan toimintakyvyn ylläpitämistä ja sitä edistävää toimintaa. Työtoimintaa järjestetään työkyvyttömille henkilöille, joilla vammaisuudesta johtuen ei ole edellytyksiä osallistua 27 d §:ssä tarkoitettuun työhön ja joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.*

Liikkumisen tuki 29 §

Liikkumisen tuen toteuttamistavat 29 §

- Vammaisen henkilön liikkumisen tuki voidaan toteuttaa:
 - 1) kuljetuspalveluna;
 - 2) henkilökohtaisen avun avulla;
 - 3) saattajan avulla;
 - 4) antamalla 32 §:n mukaisesti taloudellisena tukena henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo;
 - 5) myöntämällä auton tai muun kulku-neuvon hankintaan 32 §:n mukaista taloudellista tukea;
 - 6) muulla soveltuvalla tavalla.

29 §

Liikkumisen tuen toteuttamistavat

Vammaisen henkilön liikkumisen tuki voidaan toteuttaa:

- 1) kuljetuspalveluna;
- 2) henkilökohtaisen avun avulla;
- 3) saattajan avulla;
- 4) antamalla taloudellisena tukena henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo;
- 5) myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan taloudellista tukea;
- 6) muulla soveltuvalla tavalla.

— — — — —

29 §

Liikkumisen tuen toteuttamistavat

Vammaisen henkilön liikkumisen tuki voidaan toteuttaa:

- 1) kuljetuspalveluna;
- 2) henkilökohtaisen avun avulla;
- 3) saattajan avulla;
- 4) antamalla 32 §:n mukaisesti taloudellisena tukena henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo;
- 5) myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan 32 §:n mukaista taloudellista tukea;
- 6) muulla soveltuvalla tavalla.

— — — — —

Kiitos !

kristiina.rasanen@siunsote.fi

